Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1925 шера денз ◆ ШИНАРА, 15 ИЮНЬ, 1982 ШУ. ◆ № 71 (6637). ◆ Мах 3 кеп.

«ХӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийта!» аха девизагӀа шерра дӀ-жача социалистически яхь юкъе а баха ди денгара ме доала керда къахьегама толамаш доахаш хьайоагӀа Н. Анисимова цӀерагӀча Новогрозненски мехкдаьтта чахкдоахача завода коллектива.

Ший болх безаш, эшачоа тӀо де нийча йолаш хилариа белгалъяьннай укхаза № 6 йолча цеха КИП слесарь Аманатиди Наталья. Дог раьза а долаш шийн къовагӀа йолча повкъостаита тӀо деш, шийна тӀадилла гӀулакх дизза кхоачашдеш йола болхло цеха коллективе эгара дикагӀа йола болхло лоархӀ, цун доагӀаш дола сий ду.

Цох тешал ду укх деношка цун кандидатура халкъа депутатий Грозненски городской совета депутаталла харжа аьнна белгалъяь хиларо а.

СУРТА ТӀА: Н. Аманатиди.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ХӀАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГӀА ХИЛИЙТА!

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума исторически решенеш деган гӀоздаьнна тӀаийпай Назрановски района къахьегамхоша. Советски наькха хьал-торо тоаяръ цар вахар кхы а дикагӀа хилийтара партей правительствай чӀоагӀъяь Кхачан программа толаме кхоачашъяра, деррига шоай ницкъ оарцагӀдаьхе тӀатеӀла къахьегаш ба лаьтташи хьайбаш леладераш.

Укх цхьайтталлагӀча пятилетка шоллагӀча шера тха района хьайбаш леладераш декхарийла ба 950 тонн дулх, 4150 тонн шура, 35 тонн тха паччахьалкхенга дохка. Е шу чакхдоалаш совхозий фермашка хургда 11485 бежан, хӀаьта царех детташ дола доахан — 2950 етт. Дикка тӀанхетаргда жа а. Уж хургда 12000.

КПСС Назрановски райкома укх шера апрель бетта хиннача пленумо чӀоагӀдаьд дӀахо йодача хана хьайбаш боахам кхы тӀа' дегӀа а боалабеш. 1985 шу чакхдоалаш района совхозашка бетташ 5200 етт а болаш 12000 бежан хилийта, хӀаьта хӀанз долчул шозза дукхагӀа хургда жа. ТӀаккха паччахьалкхенга йохка продукци а дукха хургья. Цига, шера дулх доахаргда 1450 тонн, шура — 10220 тонн, тха — 72 тонн.

Из Кхачан программах лаьрхӀа дола бехктокхаме гӀулакх толаме кхоачашдара тха чакхданкха дезаш боккъала лоархӀаме гӀулакх да. Из да дикад лакха а йолаш хьайбашта шортта доахъар ӀалашдагӀ. Цигга, укх шера района совхозашкара къахьегамхой декхарийла ба хӀара бежана 35—40 центнер доахъара единица а кхоачийташ, 7500 тонн йол, 5600 тонн сенаж, силос — 49000, ча — 11000, баьца хьаьар — 1600, ялта концентраташ 6680 тонн Ӏалашъе.

Из доахъар кийчдара 27500 гектар оахаш дар а долаш 56700 гектар лаьтта да совхозашка. Цох 6800 гектара тӀа доакъара культураш хьалкхеш, 1316 гектар даьгӀенашка цонаш а я.

Доакъара бала тешшаме хьалъяра боккха лоархӀам болаш гӀулакх да промежуточни оалаш ярехи, ка бола ялат чуийцачул тӀехьагӀа дӀаюбрехи, шоалагӀа дӀас йиш ярехи йола доакъара культураш вӀаштӀехь ма доаллаш дукхагӀа сенообороты юкъе йоалаяр. Хиш дехкаш 200 гектар а йолаш цу тайпара йола культураш дӀаюбш 3500 гектар лаьтта да совхозашка.

Сихя дебалуш доагӀача хьайбашта шортта доакъар хилийтара дӀаювча культураш юкъе къаьстта моттиг дӀалоацаргьа доакъара лаьрхӀа яраша. ХӀаьта цар шершера дукхагӀа лаьтта дӀа а лоацаргда. Цул совгӀа уж культураш чуцара, царех доакъар кийчдара кхыча отраслех хьа а къоастаяь лаьрхӀа мехотрдаш вӀагӀашъехкай сррига совхозашка.

Доакъара культураш тӀахургйола лаьтта дукхагӀа хьакъоастадарах доалаш дац гӀулакх. Дукха балхаш де деза уж дика хьувнъаяра а. Цудухьа минеральни органически удобренеш а кхоачийташ агротехнико дӀа ма дехкара балхаш чакх а доахаш цӀенхаштта хьалкхее еза сррига доакъара культураш. Цигга балхаш ду совхозашкарча механизатораша. ХӀаьта доакъара лаьрхӀа дӀа мел кийна культураш ала хӀама доацаш дика хьийкъа а хьувкъаш а йоагӀа.

Укх шера хаоттама хьалалаьпа хьайбаш леладераштa чӀоагӀа дукъале лый. Цорна дукъалъотта низаш дӀакхаьчад, хӀаьта шоай декхараш кхоачашдара тӀатеӀла къахьегаш а боахк. СССР хьахинна 60 шу, Нохч-ГӀалгӀай АССР 60 шу, нохчийн гӀалгӀайн шоай лоӀамагӀа Россе на юкъебаха 200 шу дизара йолча сийлахьча юбилеита, паччахьалкхена хьайбай продукташ дӀаялара планаш толаме кхоачаш а ль, дикача къахьегама совгӀатаща пакъабаха дерхӀаш ба. Цудухьа детташ дола доахан ахкх лагерашка ира а даьха, бус а тӀехьа даьгӀенашкарча баьнашка доажадеш балхаш ду фермашкарча коллективаша. ХӀаьта шура дикка тӀа а сттайолийт.

Кхачан программа кхоачашъяра кхы дукха балхаш а ду совхозашкарча къахьегамхоша. Хьалдеш лаьтт доахан чуоаттадергдола 13 кхий, хӀаьта кхы тӀа дукхачарна реконструкци а ю. Цар чу дӀаоттадергда кхыча областашкара нийца доаладу 2500 дикача фух дола шинар.

Шоай балхах чӀоагӀа бехктокхам а хеташ, укх ахкац замалахьа ма хулла дукхагӀа доакъар кийчдара кхашкеи цонашкеи тӀатеӀла къахьегаш боахк отрядашкара механизатораш а. Доакъар кийчдара кхайкадаьча месячника заданегӀа 3000 тонн кийчъе йоагӀача 9 июнь хьатӀаотташ 3135 тонн сенаж кийчъяьй района совхозашка. ХӀаьта баьца хьоар кийчдара балхаш дӀа мара доладаьлац. Эггара хьалхара 53 тонн баьца хьоар даьккхад «Назрановский» совхозе. Района кхыча совхозашка из болх дӀаболабара мел эшараш кхоачашдаьд, хӀаьта баьца хьоар кийчдара болх тӀехьагӀо дӀаболабар бахьан баьнаш хьакха мегаргйолаш йола ха хӀанз мара хьатӀакхаьча ца хилар да.

Тешшаме да Кхачан программа кхоачашъяра тха района къахьегамхошта тӀадехна декхараш наьсархоша толаме кхоачашдергхилар.

С. САГОВ,
Назрановски района юртбоахама управлене начальник.

Урус-Мартановски района «Труд» яхача совхоза хьайбаш леладераштa юкъе хьалхача социалистически яхье даьа хӀоккхаш гӀайна хьакъе Ӏаьсий лелаеш йола Гадаева Хавбина. Цига бутт дӀабаьхийташ ше хьашийца болх безамбеннача Гадаевас шийн декхар толаме кхоачаш ца деш. ПланагӀа ӀотӀаьккхета доагӀар 350 грамм йолаш кхьаьра лаьрабӀача хӀара дийнахьа 450 грамм доала ӀотӀакхетийта ца хӀара ше доаладеча Ӏаьсига.

СУРТА ТӀА: Гадаева Хавбина.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ПЛАНАШ — ХАНАЛ ХЬАЛХА

[illegible]

С. [illegible]

Къона говзанча

СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически завода коллективо «ХӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийта!» яхача девизагӀа шерра йоаржаяь социалистически яхь хьал а лаьца хьинаре къахьегаш ба А. Шерипова цӀерагӀча грозненски мехкдаьтта чахкдоахача завода Рободаева Петр Леонидович нерте латтача № 7 йолча ремонтно-механически цеха болхлой.

Коллективе массанена везаш, цар сий деш ва къона токарь нохчий дӀамига сага Умаров Шахрудин.

ПӀе шу хьалха дар из, ХӀаьтта бархӀ класс дийша йистелькха ваьнача Шахрудина вайзар укх цехе 1948 шера дена болх беш вола токарь Марьяш Павел Александрович. Ший вахаре дӀахо бода никъ мишта дӀахьоргбар-хьогӀ аьнна, шийна дагаваьнача кӀаьнка дика хьехар дир лакха говзал йолча специалиста.

— Хьа моттиг Шахрудин болхлой класса мугӀаре я. Кулгашца бу болх дукха безаш ва хьо. Са хьехар да хьона цхьанналхьа училище деша а этта аьнкашца бу болх Ӏа харжар. Сона хетачох хьогӀ геттара дика токарь хургва.

ВоккхагӀволча новкъоста шийна даьча хьехара уйла а яь, № 3 йолча технически училище деша отт Шахрудин. Укхаза шин шера токара говзал Ӏомаеш дӀагойт цо массанена дешара тӀера ше хилар, херка специальность дего къоабалъеш волта. Цох дола тешал да тӀехдика мара йоана цо йоаха оценкаш. Шахрудина хьа мел ю контрольни оатхалаш геттара нийсен эшачул кӀеангагӀа уж хьаяра хя дӀайодаши хул. Цудухьа цунна лу токара кхоалагӀа разряд.

Училище йистелькхачул тӀехьагӀа А. Шерипова цӀерагӀча грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода ремонтно-механически цехе болх бе воагӀа къона специалист, бакъда, дукха ха лалехьа тӀаьех из Советски Эсарс гӀулакх дара. ТӀема а политически а кийчон отличник волаш, салтечун сийлен массехк знак наькха тӀа лепаш а йолаш шийн коллективе юха воагӀа Шахрудин.

Цун даь метта а волаш хьехамча а хинна дӀаогг професси харжара хьехар даь Марьяш Павел Александрович. Хьехамчуни цун ученикен айхха тоссабенна бувзам дукхьал производстве хинна ца Ӏеш дӀакхоач Шахрудина берригача дезалга а. Каст-каста вӀашагӀкхет Павел Александровичи Шахрудина да Башан. Дукха дувца кораду шин воккхача сага, дагабувл шоай дезалаш кхебара нийса наькъаш лехош. Цудухьа коллективе массане а оал хьехамчох из Шахрудина да ва аьле, хӀаьта дӀамига саг ше а ва шийн да санна из лоархӀаш, цо аьнначоа тӀера ца воалаш. Цо даьча хьехарах кагирхоя сайрийнарча школе деша а ваха юкъера дешар чакхдаьккхарах тешал ду аттестат хьанийцар цо соахка, хӀаьта хӀанз деша отта дага ва Грозненски мехкдаьтта института механически факультете.

— Из гӀулакх тха Шахрудина дика карагӀдаргда аьнна хет тхона массанена а, — йоах участка начальника Фомичев Виктор Петровича. — Ше хьаллаьца бола никъ биза кхоачашбеш саг ва из. Цох дола тешал да укх тӀехкьарча кхаь шера цо кхоалагӀча разрядагара пхелагӀчунга кхаччалца лакх а яь даим шийн сменин нормаш 15—20 процент тӀехкхоачашъеш хилар.

Дика мел дар мара алац Шахрудинах цунна цхьана болх беча новкъосташа. Цудухьа хургда-кх цеха комсомольцаша шоай комсомольски бюро членалла из харжар. Доккхен бехктокхамеи общественни декхараш кхоачашде деза комсомольски активиста. Из декхарийла ва цеха кагирхошта юкъе спорта хьалаш вӀаштӀехьдаха пенгазет арахеца. Ший общественни декхараш дикаа кхоачашду цеха дикагӀволча комсомольца. Цигга ва къона специалист, дикха говзал йола хьалха латта токарь Умаров Шахрудин.

СУРТА ТӀА: токарь Умаров Шахрудин шийн станока тӀа болх беш воал.

А. РУСЛАНОВА
текста сурта.

Дезача деной сийна — къахьегама вахте

Производства эффективности балха дикали ланхъяра тӀехьара «ХӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийта!» яхаш девиз а йолаш йола социалистически яхь вай республике эггара хьалха дӀайоладаьча Грозненски «Электроприбор» завода болхлоша бигаш иайда ийбу шоай торнехи кхочамехи. Цудухьа хӀара бетта плани тӀайийца социалистически декхареш тӀехкхоачашдеш хьйоагӀа уж укх юбилейни шера. Ер шу доладелча дена паччахьалкхен планал совгӀа цар арахийцай 27 алар сом мах бола нормативно-цӀена продукци. ХӀаьта паччахьалкхен планал совгӀа мавхала ныкъхай 143 алар сома мах хьа тайп-тайпара продукци. Хьанъа эша токараш арахецашна совкоа укх хана кийначул ийс процент дегӀаденал укхаза.

Къахьегама оахарле лакха иша ахк бетта план дийна тӀехкхоачашдеш денош чакхдаьхи, йаьлнеш совгӀа продукци хьахара лакхбарах, оьлашш а доккхачул а [illegible], арахеца продукци мах лакхбарах укх шера планал совгӀа паччахьалкхена беш кийнда ах блаь лоар тергга сом да.

Шоай къахьегама социалистически дика вахтамна вӀаштӀехьа а бакъда хьинар хаьн ца [illegible] дола толамаш. Цар хаддаза производства юкъеихувл керда техника, дикагӀйола технологии опыт. Цу гӀуланхаша кердача коталонашка яхувл уж. Цхьаькха цех, смена, бригада ли укхаза шоаш укх юбилейни шера тӀайийча социалистически декхарех лоархӀа ца еш. Царна юкъе а эггара дикагӀа производственни хьинкамаш доахаш ярех и Гребнева Нина Петровнас кулгалдеча шоалагӀча пахеи Бронский Виктор Владиславович нерте латтача № 7 йолча цехен коллективаш. ХӀанзехьа ах шера задаши тӀехкхоачаш а яь, предприятие бригадашта юкъе лаьрхӀача социалистически яхь хьалхара моттиг йоккхай Макаров Владимир Васильевича кулгалдеча бригадан Бухреев Николай Алексеевича кулгалдеча споргиний бригадан коллективаш. Цар доаш дешна Нохч-ГӀалгӀайчен [illegible] кхачадекха укх шера [illegible].

* * *

[illegible] «СоцмашТомавтром» ВНИИ Грозненски опытно-экспериментальни завода коллектива укх хьехаргаша шерашка республиканско производственни предприятиет [illegible] хьокхамаш тӀа-тӀа толдеш кхьачег цо укх юбилейни шера а. Ер шу доладелча дена ийтлангӀча иоагалгагӀа кхачалехьа паччахьалкхен планал совгӀа завода болхлоша арахийцаь 54 алар сома мавха нормативно-цӀена продукци. Мавхала ныкъхай 40 алар сом мах бола токарни продукци. Завода ерригга арахецача продукцех 51,0 процент ер паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. Укх шера лакхерча категорех йола из продукци арахийцад цхьа миллион 770 алар гарга сома махьа. Паччахьалкхенна найда бара халиш а дикха тӀехкхоачаш а яь, планал совгӀа 85 алар сом найда даьд. [illegible] 11 процент [illegible] цар.

[illegible]

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КАНДИДАТАШЦА ХИННА ХАРЖАРХОЙ ВӀАШАГӀКХЕТАР

20 ИЮНЕ — МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

Укх деношка МагӀалбика городской Совета депутаталла № 17 йолча хоржамий округе гӀолла харжа оттабаьча кандидатащца № 15 йолча Юкъерча Ачалкхерча школа хьехархочунца Полонкосва Махьмада Цашаца, минеральни хий доаккхача завода болхлошца Цыздоева Ахьмада ПаьтӀаматаца, Чапанова Тархана Казбанада харжархой вӀашагӀкхетара хетаьль собрани хилар Юкъерча Ачалкхерча клубе.

Цига гулбеннача СССР Конституцея Горькея цӀерагӀа комсаш лелаеча совхозий болхлошта, № 4 йолча моттигерча ПМК гӀишлошъерашта, Ачалукски минеральни хий доаккхача завода болхлошта хьалхашка депутаталла болча кандидаташа дийцар харжархой наказаш кхоачашдеш дӀадахача шин шера шоаш баьча балхах лаьцa.

Масала, харжархой наказаш кхоачаш а деш, Юкъерча Ачалкхе бахача наха болх хьаое керда предприятеш, организацеш хьалъй. Дукхашка цу юрта 400—450 сага хьабе болх а болаш, ПМК-4 хьаярца, 210 гектар комсаш лелаю СССР Конституце цӀерагӀа совхоз вӀашагӀйоалларца тайп-тайпара паччахьалкхен декхараш а наькъа хьашташ а дикагӀа кхоачашде аьттув хилар. Цул совгӀа хьалъяь йоалаш латт цу юрта харжархой наказех еш хинна берий беш, бытокомбинат, автобусаш сецача моттигашкара кхоалеш, капитальни ремонт яьӀ культура ЦӀенна, цигга кхьдола балхаш даьд. ХӀанз шеръеш тсаеш латт Ачалукски минеральни хий доаккха завод. Цу дерригена пхьадолча даькъе депутатий хьинар а доал.

Цул тӀехьагӀа шоай кандидаташта наказаш луш къамалаш дир харжархоша. Юкъерча Ачалкхерча харжархоша, масала, накъаш делар шоаш юрта медицински гӀулакх дергдола учреждени хьелларa, юртара раьцентре автобус леларгйола маршрут хьеллара, кедача хица дола шоай хьашташ кхоачашдара, цигга кхыдола, шоаш юрт тоаярда, хоьнарца дувзадеша дола хьашташ кхоачашдар дехаш.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

ВЕНА. ООН Дунен халкъий венски центро чакхъьиннай атомни энергетикана йолча Дунен халкъашта юкъерча исполнительни органа (МАГАТЭ) управляющей Совета арахӀанара сесси. Цига дакъа лаьцараша йийцар 1981 шера агентства бахча балхах йола доклад, чӀоагӀийр 1982 — 1988 шерашта цу балха программа. Къаьстта аьлча, программа лерхӀ ядерни энергех маьара тӀаьергалаль найда [illegible] дӀахо дегӀадоалаба, [illegible] ядерни [illegible], термоядерни [illegible] а, [illegible] самна [illegible] хьаьлхьаргт [illegible].

КАБУЛ. Укхаза хьа [illegible] ДРА МИДа хоама тӀа [illegible]. Народнеш интересаш [illegible] [illegible].

ДРА МИДа, белгалду хоама тӀа, [illegible] сецийтама [illegible] хьашари мохк [illegible] йоала [illegible].

НЬЮ-ЙОРК. Укхаза [illegible] американски [illegible] Ассоциаци [illegible] [illegible] собрани.

[illegible]

(ТАСС).

...СТВАНА

ра технологи органхара дешаш кхестадарца цхьана ГрозНИИ тохнамхоша балхаш ду установкай аппаратура эргайоаннхаш. Парафиномасляной производстве Іалахьмате бокиха лоархІам болаш я кристаллизаторш, цар бийдал шел а еш, кристаллизаци ю парафина. ХІана болаш йолча кристаллизаторий турбай диаметр 150 миллиметр мара ца хулаш ІІамига я, парафина кристализаци яра ма липпа дола хьалаш Іалаидац цар, дІахо установка къахьстама оасарле лакхъелга тІехьатетт цу тІулакхо.

Тха института Іилмахоша проектировщикашцен машинашъерашцен цхьана хьаеш я кердачи тайпаех йола кристаллизатор, турба диаметр йоккхагІа а хургйолаш, конструктивни хуацамаш юкъе а хьоргдолаш. Уж кристаллизатораш юкъейоалайича дукхагІа арахеца тІаштІехьдаргда парафин, лакхлургьа пуй дикал, аьлургьа экономика.

КПСС XXVI съезда решенеш тІа белгалдоьккхад бийдал, материалаш, реагенташ кхое езаш хилар. Парафино-даьттай производстве дукха йоаю растворителаш, цхьайолча установкашка оттаьча нормативашка хьежжа мара ца йоайой а хІана укх сахьате уж дукха йоп.

Промышленни установка растворителаш хІана йоп хьожаш аьча анализо къаьга хьахьокх из дукха инертни газаца йовш хилар, феца дІа а ухаш. Из ца хилийтара кийчъалйй инертни газашцара растворитель хьллулцаш йола схема. Духхьал цхьан установка из бахьан долаш шера итташ эзараш сомаш пайда бергба. ХІана из санна йола схема цхьан установке юкъейоалаеш я.

ГрозНИИ коллективо дика кхетаду ше беча балхах хьахинначох парафино-даьттай производствана Іилман-технически прогресс елга дукхача даькъе тийна хилар. Цудухьа цо шийн из кхоачар ду мехкдаьтта чакхдоаха дакъа дегІакхувлара.

Р. МАРТИРОСОВ,
ГрозНИИ чІоагІа парафинашн даьтташи хьаларан пайда ийбаран йолча отдела заведующи, технически Іилмай кандидат.

...ВЛАЧА
...ЕДНИК

шо-шоай эргалонаш йола сорташ да.

Дукха экспедицеш ух тхаццига эри кІаш доза а гулде а. КІезига ахац тхога США, Японе, кхьча мехкий Іилманхошара каькхаташ. Уж ух тохкамаш де мергІилгаш дайта яхаш дехараш деш. Эри кІигара дІайолалу тайп-тайпара йола гипотезаш отрытеши. Ленинградера растениеводства Ерригсоюзни институте, Калифорнийски Кембриджски университеташка вывод лой тахан шерра дІадаьржа дола чІоагІа а кІаьда а кІаш хьалеча дакъа лаьца лоархІаме эзено Урарту кІа хиннад аьна.

Эри кІа тІадувлаш йолча заповеднико йиш хулийтаргьа эри культурнни баьцонгІай биологически дикалаш вІаши ниисъяра болх тоабе, селекце даькъера лоархІаме балхаш де. ХІаьта, чІоагІа лоархІаме хІама, заповеднико гІо дергда мах баь варгвоаца эволюционни гапа. Армене флора генетически рузкъа лораде.

Грайр АРУТЮНЯН, (АПН).

Ереван.

Дофазол дехьара

Кубински столицана юххерча Гуанахаера автобусий завод къона я — цуя 10 шу дизад, цига болх бераш керттерча даькъе кагиркой ба. Юкъера лаьрхІача заводо болх беча наьха ха 26 шу я. СЭВ членаш долча мехкаша, эггара хьалхарча аргІагІа СССР-он Венгрей, гІо а деш заводо арахец комфортабельни автобусаш.

«Хирон-20» — иштта віа болаш я туристашта гІулакхаш дара лаьрхІа дуней халиъашта юкъерча классагІа йола эггара хьалхара кубински автобус. Цу тайпарча автобусий бІарчча сери арахеца йолаеш эггара хьалхарча юхьиге арахийнар я из. Уж арахецара бокиха лоархІам бу, дукхагІа хулаш доагІача автострадашта а гостиницашка а торо хулийтаргья мехка керда туристски накъаш хьаделла.

СУРТА ТІА: «Хирон — XIV» яха автобус.

ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

СЭВ: ЦХЬА БАРТ БОЛЧА ХЬАЛЕ

Социалистически содружества мехкаш дІахо толаме дегІадоаладара бокиха лоархІам болаш хургьа Европера, Азера, Латински Америкера социалистически итт пачхьалкхе чуйоагІача ВІаши гІо дара Экономически Совета сесе Будапеште хиннача XXXVI заседание решени. Сесе дакъа лоцаш хиннараша шІаькха а бакъбир практически лаьрхІача шоай халкъа боахама деррига доакъош чулоцаш йола социалистически экономически интеграци хІоаргъярен шеръярен никъ. Цар дийцар коммунистически болхлойн партей съездий установкашкен вежарашха йолча партейи социалистически содружеетпа пачхьалкхенийн кулгалхой хан-ханнахьа вІашагІбеталуш тийннача рекомендацешкен хьежжа цхьана гІулакхаш леладелга дІахо дегІадоаладара дукха дешаш.

ВІаши барта хиларен дІаюха дувцар диэза кхетадарен хьале чакхъяьннача СЭВ будапештски сесе белгалдаьд технически прогресс хьахьокхача эггара прогрессивнегІен перспективнегІен долча доакъошка цхьана гІулакхаш леладара лостамаш. Дувцар да, эггара хьалха, электроника кердагІа йола средствош шерра практикана юкъейоалаелга. Цунна гІо деш хургьа СЭВ членаш долча мехкий халкъа боахамо микрокомпрессорни техника дегІайоалаяран цунах пайда эцаран дукхача тайпара цхьана гІулакхаш леладара хьакъехьеи промышленни роботаш специализированнии кооперированнии хьаслта кийчдаран вІаштІехьданнхаран дукхача тайпара цхьана гІулакхаш леладара хьакъехьеи венгерски столице кІал кулгаш лаьд генеральни соглашенеш. КІал кулгаш лаьдаьча документашка хьежжа серийни арахеца езаш я машинай автоматически комплексаш, управление системаш, прибораш.

СЭВ членаш долча мехкий правительствашта керте латтараш могаьй 1986—1990 шерашта йолча халкъбоахама планашта координаци яра программа. Цунца цхьана бокиха лоархІам бу Іилма-технически прогресс сихъяр духьа дунен халкъашта юкъе нъахьегам социалистически хьисане бекъара торонех ма могга дукхагІа пайда эцара а.

Доагора энергетически база хаддаиза дегІайоалаелга Іалаш а деш СЭВ членаш долча мехкаша керттера тернам тІабохийт атомни электростанцеш хьалъелга сихдара. Толаме кхоачашъеш я производствана дукхкхача тайпара специализаци кооперированни яра а АЭС-анта лаьрхІа оборудовании дІаюха лоаттаяра а хьакъехьара соглашени, цхьан блоке миллион киловатт мощность йола реактораш латтача установкашта лаьрхІа оборудовании хьаяра кооперировании е я лаьрхІад. Итт шера СЭВ европейски мехкашка а Кубе а хьалъе лаьрхІад ерригa мощность 37 миллион киловатт йола атомни электростанцеш.

СЭВ будапештски сесе харцахьа лаьрхІаб США а НАТО мехкий а оагІонгахьара социалистически пачхьалкхенашта беш бола политически Іоткъам, цу тайпарча гІулакхех пайда баргбоацилгеи, уж гІулакхош чакхдаргдоацилгеи белгал а доаккхаш. СЭВ членаш долча мехкаша, шоаш кхотаденна хилари вІаши дІа-юха цхьана гІулакхаш леладари чІоагІ а деш, кхьча пачхьалкхенашцара бувзамаш дегІа а доаладеш хьаьнт долаш да машар чІоагІбеи, дунен халкъашта юкъе цхьана гІулакхаш леладеи, чІоагІа лаьрхІа да тешшаме шоаш дІахо дегІадоагІилга Іалашде.

ДИКТАТА ПОЗИЦЕ ТІАРА

Июна хьалхарча декаде американски дипломати дукхагІча даькъе Малхбузен Европана тІаерзаль хиннай: пачхьалкхен секретара А. Хейген кІайча Цен бехктокхамечи болхлой йоккхача группан накъа а воахаш цига вена лийннад США президент Р. Рейган. Пагахьа санна цо бихьа никъ Малхбузехьарча лоархІамегІа долча мехкашта юкъера экономически вІашудхьаленаш дІалхара. НАТО мугІарашта юкъера барт боанаш хилар дІадаккхара, американски президента шийн ейі вйдара тІаберзабаьр савна лоархІаш Вашингтоно рекламо еш хичналле а Малхбузен Европе геттара кхыча тайпара лаьрхІаб из.

Кепайоазонов цунца цхьана ихьаболча пачхьалкхен деятелашен оксанал дехьара ненача хьышас даьча къамаьлий а цунна тІехьабаьнна лийннарий гІулакхий а анализ йича бокъонца тийшаб из никъ барца де гІертар бокъонца хьагуш хиларах — ВІашагІкхийтта Штаташ малхбузенъевропейски партнерашта кхаь оагІорахьара тІатоІа гІерт — политически, экономически, тІема оагІонгахьна.

Рейгана маршрута керттера белгалонаш — Малхбузехьа лоархІамегІа йолча воорхІ пачхьалкхен Версале хиннача совещание дакъа лацар, лоаццача хана, ихь сахьата Риме чуэккхар, йовхъенна, шин де совгІа йолча хана, англиски премьер-министраца М. Тэтчерни къамаьл деш Лондоне яь ваьит, юххера а Бонне лакхерча боарамс хиннача НАТО Совета сесе балха юкъе дакъа лацар. Вашингтоно шийн союзникашца леладу империи гІулакхаш холуш хиннад массе а моттигашка — ахь ца а хеташ царна низаш даьд духьала йист ца а хулийташ ше яхар дайта, американски политикана тІехьа хилийта гІергаш, алхха американски монополешти бокхагІйолча герзаш хьадераштеи пайдагІа йола решенеш царна качйохка гІерташ. Масала, Версальски совещание хьахьекхар США-с дІахо йодача хана а шийн керттера конкурентащ — Франци, Малхбузен Германи, Япони мелъяра тІаерзаль экономически политика лелаергхилар, хІаьта иштта цу мехкашка хьабе болх бопараша, инфляцена экспорт яра йоккхийча банковски учетни ставкаехи кхьча рычагехи пайда эца гІерташ а. МалхбоаленнеІ Малхбузеннеи юкъерча гІулакхий плане Рейгана ше никъ беш лелаш шерра пайда ийцаб антисоветски гІожа никъ партнерашта качболла гІерташ, уж цо тІахьехаш хиннаб массе а тайпара моллагІа йола коммерчески операцеш политически Іоткъам бара дола герз санна лелае яхаш.

Малхбузен Европага Пентагонаца цхьана гІа бахийта гІерташ Вашингтон йолта эггара чІоагІагІа гуш хилар, из иштта хила доагІаш а дарнатовски сборища йолча хана. Бакъда, алхха цига гуш хинна а Іанзар из. Ховш ма хиллара, керттерча даькъе Рейган кхоачашде гІийртар а из ма дари. «Ограниченни ядерни тІема» стратеги партнерашка тІаэцийта. США хьалхьесча антисоветски пейхоза уж юкъе оа, ну регионе керда американски ракетно-ядерни герз дІанийделга сихдайта, герзаша кийчъаль аванторащ с НАТО кийчъе, кхыметтел цу агрессивни блока сфера доаэокел арахьа а — цудухьа вена хиннай из Малхбузен Европе. «Антени-2» яхача французски телевизионни компание деррига біашагІ а тохаш оьннад цу наькъах «Советски Союза духьала кердача тайпара крестови поход яра малхбузенъевропейски мехкаш юкъеоза» гІертар санна ба из аьнна.

Лоаццa аьлча, Вашингтоно карадаьца малхбузерча европейций гІулакхий хьакъехьара диктата позици массанена а гуш хиннай.

АГРЕССЕ ДЕ ЛЕРХІАР

Ливана даьтта юха а тІема ала лотабеннаб. Чудаькхача израильски бІунаша нах боаьу, городаш юрташ йохаш хІаламю. ХІара дейна машаре баха біаьш нах боабу. Цхьан оагІорахьара агрессора бІунаштеи вокх оагІорахьара сопротивлене Палестински отрядаштея Ливана къаман-патриотически низаштеи юкъера тІема къизал белгал а йоаняхаш малхбузен испайоазоно хьахьокх дукха дукхагІа долча моастагІчун низашта палестинцашен ливанцашен цунна шенхаштта де а деш чІоагІа духьале еш хилар.

Агрессе де лерхІар къаьга гуш да. Из да, эггара хьалха, сопротивлене Палестински болам бохабелга, палестински халкъа цаІ мара йоаца законни викал йола Палестина мукъаяккхара Организаци йохаяь дІайоаккхилга, цунца цхьана халкъа низ боха а баь шийн лоІаме хилара йолча шийн законни бокъонех из юхадаккха а гІерташ. Цудухьа израильски восищина шийн керттера низ городий Тира, Набатия, Хасбайя районашкарча а, хІаьта иштта столица Бейрута йистошкарча а ООН керттерча центраштеи балаштеи тІаберзабаьб.

Цхьабакъда, Тель-Авива правителаш шоаш де гІертар кхоачашдара цунах кхоачамбаь Іеш бац. Цар безам ба Ливанага капитуляци яйта, Израилаца из барта йоалае, Кэмп-Дэвида условешка хьежжа йолча соглашенеш кІал цунта кулг яздайта. Цул совгІа, уж гІерт Израила оккупаци яьча территоре тІара — Иордана Малхбузехьарча йистеи Газа сектореи — Іарбий палестински коммукъален болам хкерабе, беррига палестинцаш гораоттабе, юххера а «Йоккха Израиль» яха шоай идея чІоагІъе.

Кхы а шерагІча планагІа лаьрхІача израильски агрессии йолаьй дукха хана деьз дукха мехкдаьтта дола регионера Іарбий мехкаш шийна карадоаладара доаг доахаш йолча американски империализмага Гаргарча Малхбоале доал дара доал хьал кхачийтара.

Цунца дувзадена тернам тІаоаш хІама да агрессор хьал а лоаэаш Вашингтоно леладер. Аьлча кхоачам ба, ООН Кхерамален Совете американски викало тІем сонабари Ливанера израильски бІунаш Іалаьмаье сиха арадахари хьалехаш йолча резолюцена чІоагІа духьала валар.

Советски Союзаг аьлча, цо чІоагІа харцахьа лоархІ ливански палестински халкъашта духьала Израила йолаяь агресси. «ІарбашІа шоай диктат качйолла гІертар, законагІа йолча шоай бокъонех уж юхабаха гІертар, Гаргарча Малхбоалерча империализма тІема-стратегически планашта тІехьа хилар, — йоах ТАСС заявлене тІа, — из Израила шийна а цун халкъа а зулам дала тергуш йола авантюра я».

И. МАСЛЕННИКОВ, Ю. РОМАНЦЕВ, А. РАЧКОВ.
(ТАСС).

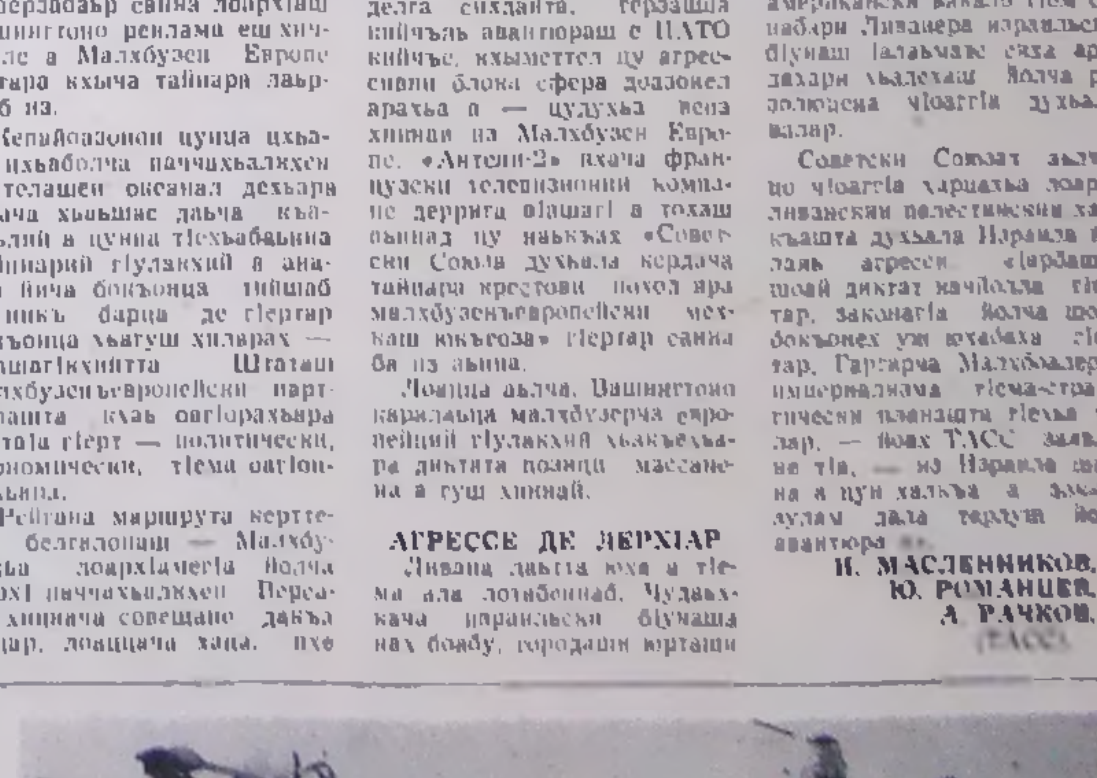

[illegible]

СУРТА ТІА: [illegible] ЮПИ — ТАСС [illegible]

...БОЛАШ

Йоккха яц И. Н. Заболотне шерагІча типографе халкъа тІахьожама группа — деррига а 23 саг мара чувоацац цу чу. Цхьабакъда, цийна тІадилла гІулакх кхоачашдарга диллача республикерта дикагІйолча халкъа тІахьожама комитеташта [illegible]

[illegible]

гІулакх да. Из а дика вІаштІехьдаьккхад укхаза. ТІахьожамхоша малагІа хьажараш чакхдаьхад, гучадаькхоачамбоацарий дІадахаца фу даьд массанена дІахойт. Из дуншш да типографо хьачувоалдача улла пейгаст. Укх тІа я балха [illegible], хьежараш дарах йола материалаш, администраце кхоачамбоацараш дІадахара теха приказаш.

ТІахьожамхой шоаш а ба хадданла деш, производстве, нахаре дола кердадар доаш. Цар Іомаеча материалий тематика я: «ТІахьожама ленински принципаш», «КПСС — СССР халкъа тІахьожама организатор а кулгалхо а», «Къахьегама, материальни ресурсех, ахчан средствех кхом а беш пайда эцар вІаштІехьдаккхара халкъа тІахьожама группийн поснни лоархІам», кхьчараш. Заняте чакхйоахаш ба накхемза латтача тІахьожама органий, предприяте кулгалхой, специалисташ.

Иштта И. Н. Заболотне шерагІча типографе халкъа тІахьожамхоша деррига а шоай болх вІаштІехьдаьккх пачхьалкхен дисциплинеи социалистически законе ети чІоагІдара, общественни рузкъа кхом а беш дІахоштара тІаберзабаь.

М. ЦИЦКИЕВ.

Цхьаккха а вицвеннавац, цхьаккха а дицденнадац

ТIЕМ ТIА ХИННА ДОТТАГIАЛ

Фронтера на дийна а волаш цIаварга хьежаш бар гаргара нах, доттагIий, юртахой. Цул тIехьаргIа дукха ха яьккхар из шийна моттиг, салтечун каш лехаш. Амма хоалуш хIама дацар. Цхьа хIама дар бокъонца хоьш: летчик - лейтенант Эсмурзиев Алсбика Мовлад наьха ираз бахьан фашисташца лоаттабаьча къовсаме, шиЙ патриота декхар дизза кхоачаш а даь, турпал санна веина хилар.

ХIаьта дукха ха йоаццаш, на дIаваьнна, 40 шу даьнначул тIехьаргIа, корадаьд Нохч-ГIалгIайчен лаьтта хиина, шийца цхьан тIом баьча шиЙ доттагIчун каш гаьнарча, Смоленске вахача, отставкерча инарал - майора Валентин Афанасьевич Автономовна.

Уж вIашагIкхийттаб фашистски гIаьрахошта дукхала бирса тIом лаьттача 1942 шера аьхкий къулбехьарча фронте. Звено командиралла хьожаваьвар 23 шу даьнна летчик Автономов Валентин, хIаьта цул экипажа штурман хилар опыт бола пилот —26 шу даьнна Эсмурзиев Мовлад. Дукхаза на а йоалаш фегара тIемаш дир цар цхьана. Цецвоаккхаш дар цу пилотена тIем тIа карагIдийна гIулакхаш. Дукха моттигаш хиннай царна хало а кхерам а тIаотташ, амма уж майра дукхьалъувттар моастагIчоа, хIаьта чIоаггIа аьттув болаш а бар: цхьаккха сaг къаьставацар вийна а чов хиина а, моастагIашца довнаш деш дилла а кот ераш хулар. Ишта лаьттар гIулакх цIаккха а дицлургдоаца ди—1942 шера 17 сентябрь хьатIакхачалца йолча хана.

Тахан, Мовладаца тIом баьча цун новкъоста, отставкерча инарал - майора Валентин Афанасьевич Автономова дуьц цу бирсача дийнахьа веннача фронте хиншача шиЙ доттагIчох.

— IалаьматеI дика сaг вар из. Кхерам яхар фуд ховш вацар, дог цIена дар, денала саго тIехьашка вовккхаргволаш вацар, миччa хана а новкъоста гIо де кийча вар, ше цигта лергвале а. Оалаш долчча бесса, новкъоста эшаш хилча, шийна тIаьхха ноч дIаяла а кийча волаш нахаца дIайина, дог-уйла кура доаца гIазгIай аIаммта сaг вар из. Цунах даьлла вIтара дикагIа дола гIулакх дар из ше караяйца гIулакх чIоаггIа дезаш а ма хулла дикагIа из кхоачашде гIерташ а вола IалаьматеI дика штурман хилар. ЧIоаггIа хала хет сона ер маьлха дуне цунах сов хьал, ха диса, дукхача наха пайдана дола дика гIуланхаш карагIдуяргдар цунна.

Алгабикен Эсетен Эсмурзиевгlар барт тайна Боккха дезал: пхи кIаьнии ниши йиIиги дар. Октябрьски революци хилале хьалха ваьвар Мовлад. Уназцlена, доазара тIера кIаьнки вар из, деша ваьгIар Наьсар - Кертерча школе, цу хана школа директор хиннача Бузуртанов IIазе Аиба Орджоникидзерча арсий меттала хьехачи школе хьожаву. Цига дикагIа болча дешархоех цаI хул цунах. 1930 шера кIайча финишта духьала тIом бу. 1941 шера Харьковера авиашкола боаккхо.

Дуьцарда вай летчинаштурмана Эсмурзиева тIехьарча полетах. Цунах долчча бесса дуцп Автономова тIом болча хана политрун и волаш фронте хиннача, хIанз Назрановски музея директор волча Т. М. Мальсагова ше йаздина письмо тIа.

1942 шера 17 сентябре Орджоникидзена тIалла [illegible] къулбехьаьлчка иаляча тIа вирадромера гIийтта а тIейгIа долрlаме тIема орден ялаччая плар лорадаш тIехьа 12 «И-16» яха истребитель а [illegible] [illegible] бомбардировщика. Царна хьалха ир [illegible] вар летчик Автономов [illegible] летчик штурман Эсмурзиева

Мовлади тIахкиа самолет. Шоаш кхачо лаьрхIача моттига а бомбаш чуетта езача объектана а гаьнна уж хиннача хана дукхьала яьлар вай самолеташта 19 моастагIчун истребитель. Болабелар моастагIчун ниэ сов а болаш хиина тIом. Немецки «Мессершмитий» докхагIа долча даькъо вай истребителашта дуьхьал дов доладир, хIаьта барзI моастагIчун истребителo бомбардировщикашта дуьхьал дов доладир, массанел хьалха группана хьалха хиина Автономови Эсмурзиеви тIахкина комбардировщик чуяхийта а лаьрхIа. Немецки самолеташа хьалхара атака йича чов хилар Мовлада, аьтта лергах кхииттабар пхо, басилг а лоацаш.

Автономова хьаттар: «Мовлад, чов хиинай хьона?».

Эсмурзиева жоп делар: «хиинац!». Шийна ма могга тIом беш вар из, моастагIчун истребителаш юхатоха гIерташ. ТIехьашкахьа юхахьежача Автономовна хайра Мовлада хала чов хиинилга а из майрра тIом беш волга а. Гарганхаьчад бомбардировка е езача объекта. Эсмурзиева IоалашуВ лоац, со хьейорга тIаверзаву. Немций истребителаша чуйохийт вай самолет «Р-10». Цу чуяхача самолета чIир лехаш сана, Эсмурзиев Мовлада хьесл бомбалюкаш, бомбаш нийсса шоаш хьожаьча Iолег. тIаккха пулемет юха бе нол, моастагIчун истребителаш дIачовхаю, пулемет а теха. ДIахордар де делар летчина. Автономова маневр ю, аьрдехьа дIахьовзаю самолет, бомбардировка объекта гаьна воал, цунна тIехьа йоагIа воlа бомбардировщикаш а.

«Мессершмиташ» геттара дорхлу: цар кхоачашдаьдаш шоашта тIадилла кертера декхар — юхатехаяц атака, бомбаш чуеттиташ — йоагаш латт таннаш, моастагIчун колонна йоха а яь арагIолла дIайоаржаьяй, немций гIашлон бIу дIахо бохалургболаш бац.. ЦIоькха атака а йий, цхьанха вай самолет чуйохийт немцаша, цу тIа бoн Автономовеи Эсмурзиевеи тешаме доттагIий — из баькъ йола экипаж: Калканов Борис штурман Храмов Анатолийи. Чов ю Автономов Валентина. ХIаьта Эсмурзиев Мовлад тIом беш ва, моастагIий дорха ататаш юха а етташ — группош а ль, штурман я истребителаш, цхьаннена тIехьа шоллагIьар еи ю атакаш, сонаш дац пулеметий таташ. Пулемет тIаннйсlу штурмана Эсмурзиева кабинана. Командира самолета тIарга аннпана членашна вIацш къамьлаш деча устройствага гIолла Мовлада цIи йоах Автономов Валентина, амма юха йист хулиш сaг вац. Сецай пулемет а. Цун кабинатахьа дIахьежача хайра Автономовна шиЙ доттагIа вийнилга, из цевшеи турпал санна шиЙ тIема посто, фега. Маьже на хьоаеи уллаш вар Мовлад, бартал, аьрда сагIоракьа букьа тIа тун бошка шIе кIаьд бар.

Немецки штурманнаш соцаш яцар, еш латтар атакаш. Автономова лехнача, йоагаш болча самолета, цхьаьнка пулемета шIеш тIанийслу лоттлу пуп шоллагIа оагIув а — хIана арига самолет йоагаш а, болх беш дац управлени ю но, машин а ши летчина яцар дела.

ХIаьта Автономова чуразесалу самолета гIаьра, на 800 метр лаьхка йолаш, немций истребителаш тIара шийна дов цa дайтар духьа, диша доаху на дарагIне хьи на ела. Летчик [illegible] мора йоаллалаш из пуйна шIал. «Мессершмиташа» а пуйна [illegible] [illegible] Хьаьта [illegible] [illegible] [illegible] а пара. На дар Мальсагова [illegible] Торил [illegible] [illegible] Цига дукха

гаьна йоацаш IоежаргIоагаш хинна самолет а. Эсмурзиев Мовлад на лаьтта кхачале Iоежавар самолета чура. Самолет йоагаш латтар, лелхаш яр цунна чу хинна патронаш. Цул тIехьаргIа вигга хиннача гIашлоша шиЙ тешаме доттагIа Эсмурзиев Алсбика Мовлад дIаволла гIо дир човаш а хиина волча Автономовна. Цхьа пхо мира кхийтта хишабацар турпала дегIах, амма на цаI. Цечча байракха ордена тIа а кхийтта, дегах чакхбаьннабар.

— Из дийна дарглоацаш хиина гIулакх даь даьлча, — дагаух Автономовна, — со говра тIа а хоаьль медсанбате вигар, цигара — Грозне госпитале. Хала чов яцар сона хиинар, дукха цаI говш, самолет тIехьа а ена, тхоаЙ аэродроме дIавигар со... ДIахо тIом беш, ва а сона уллув моастагIчох лийтача са доттагIашта а Эсмурзиев Мовлад а юкъе волаш хиинача боабаьча тхоаЙ новкъостий чIир лийхар».

...227-ша тIом беменгала вахав капитан Автономов, эскадрилье командир хиннав, диказа човнаш яй. ХIаьта моастагIа эша а беш, тIом сецачул тIехьаргIа а Советски Эскаре гIулакх деш хиннав из, хьалхагIа авиаполка, тIаккха дивизе командир а волаш, фегарча эскара командующе заместитель хиннав, диза 35 календарий шера даьд цо эскаре гIулакх.

ТIатохаргда вай вaaЙ мехкахочун фронтовой доттагIчо инарал - майора Валентин Афанасьевич Автономова шиъ лахкера дешара заведени яьккхай: Цеча байракха орден лелаю Фегарча-тIема Академии (хIанз Ю. А. Гагарина цIергIа я из) Генеральни штаба ТIема Академи...

Дукхача хана лийхад Валентин Афанасьевича Автономова шиЙ фронтовой доттагIчун каш, шийна уллув тIом беш венна доттагIа цIаккха вии а на лули. ТIехьара, кораьй цунна Нохч - ГIалгIаЙ АССР Надтеречни районa сигала тIом беш немецки истребителаша чуяйтача самолетах лахна хIаманш а шиЙ фронтовой доттагIчун каша а...

Торжественни а дукха нах гулбенна а моттиг хилар баша дукха ха йоаццаш Назрановский Энгинкъоагий - Юрта бода ниъ Москва — Баку ахача трассах тIехйоаллача, Турпалий гувна юкхе. Цу дийнахьа ухала дIаделлар, из вийнача дийнахьа дIаделлачара хьа а дьахха. Грозненски гарнизона бронетранспортера тIа а дилла хьдена штурмана - летчика М. А. Эсмурзиева даьта.

ТIем тIа байнача турпалий памятника юхxe сийлен ха тIа латтар пионераш, тIемеи къахьегамеи ветеранаш, Наьсарен района общественности векалаш. Памятника тIибоагIаш латт дIадолла даькха даьхаш боагIа нах. Царна юкъе ба М. А. Эсмурзиева гаргара наx — Эсмурзиев Бахьиудини Медов Аиши, цун командир хиина инарал-майор В. А. Автономов, СийлахЬ - боккача Даймехка тIем тIа литтараш, района вeлгалхой, парттийни советски балхахой. Кхоалг валинагIа зонаш а тохаш нана чу Iочуоттайар М. А. Эсмурзиева тIехнаш чуэнине урин. ХIанзачул тIехьагIа «Турпалий гувь тIа дагIеча памятника тIа кхачача Советски Союза Турпала В. А. Исповниния, летчик Г. И. Наилов, В. П. Юдина, цIерашта IIанкхойтай летчика - штурмана М. А. Эсмурзиева цIи. Памятника цIа водаьл «Шак яха сий дoардаш Даьхен ваьйхьан Мухьадaн бахьаш баьйгIаьрх».

ЧАХКИЕВ Иcaт, журналист.

Потребительски обществай Эстонски республиканеки союз (ЭРСПО) — республике эггара дукхагIа нах рубоа Iеш ерaх организаци я. ЭРСПО декхар — юртара торговли организакхa тоалр, сов йола юртбахама продукци дIаухийтале вIашагIтехьдаккхар, общественни кхачаи маьхх яра гIулакх, бахача наха кхьдола гIулакхаш делга дегIадоалдар. ХIанз Эстоне потребительски кооперацеиа чуоагIаш 410 эзар пайщик ва. 1981 шера ЭРСПО розничии товарооборот 708 миллион сомага кхоачаш дукхаргIа хиннай. Юкъера лаьрхIача хIара пайщика шера ийца тоараш 1180 сома маьха да. Из СССР потребительски кооперацие системе эггара лакхагIа бола хьоакхам ба.

Товарооборот сихха дегIайоалара новкъостал даьд юрта бахача наьха доходаш лакхъялларо, хIаьта ишта торговле материально-технически бала шеръялларо а. Республикански потребсоюза системе болх беш я 1700 тика, 750 совгIа столовеш, ресторанаш, кафеш. Общественни кхачан предприятеш хьайиллай республика нах бахача ерригача йоакхача моттигашка, дукхача колхозийи совхозийи центральни усадьбашка.

Эстоне кооператораша юрташка бахача наха гIуллакхаш делга дIахо тоадара, «1990 шерага кхачалца йолча хана лаьрхIа СССР кхачан программа» кхоачашъяра тIехьа социалистически лаь йоаржалий.

СУРТА ТIА: Таллинера «Агро» яхача объединене эзаш дохкача фирменни тикаех йоакхагIъарех цаI.

П. ВЕНДЕЛИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Р. Бадалови С. Хасимикови — чемпионаш

Пхе дийнахьа Къулбаседа-ХIирий АССР столице Орджоникидзе хилар шиЙ лоIамгIа кIалтохаргах латара Советски Союза XXXVIII чемпионат.

Цу яхье дакъа лоацаш хилар Нохч-ГIалгIайчен цIи хеза болa дукха борецаш: СССР спорта заслуженни мастераш, дунен экс-чемпионаш — Бисултанов Асланбек, Орцуев Хьасан, дунен халкъашта юкъера класса мастераш — Бадалов Руслан (74 кг), Уциев Iалауди (90 кг). Царел совгIа укхаза хилар къона спортсменаш Куциев Махьмад (52 кг), Вараев Iадлан (68 кг).

Чемпионате дакъа лоацаш хилар вай республико кхебаь, хIаьта хIанз вай мехка кхьча моттигашка бахаш а дешаш а бола борецаш: СССР спорта заслуженни мастер, москвич Хасимиков Салман, спорта дунен халкъашта юкъерча класса мастер, махачкалинец Евлоев Ваха, Европа чемпион Магомадов Тархан, мехка а дунен халкъашта юкъерча а тайп-тайнарча яхьашка даьнна лоацаш тайп-тайнара коталонаш яьха Тангиев Мухьмад.

А. Юнусов, кхьбараш.

IалаьматеI дика ахьтув баьлар укхаза Бадалов Руслане Хасимиков Салмане. 1981 шерарча мехка чемпионаца, москвичаца Воробьев Юреца финале къовсавеннача Бадалов Русланах чемпион хилар. Хасимиков Салмана финале литар хилар Орджоникидзерча дунен а халкъашта юкъерча а яьшика тайп-тайнара призаш яьхача Пигаев Бориса. Ала догIа, цхьа ди хьалхагIа цIи хезача Айдиев Салмана хиннача литаре счет 4:0 волаш Пигаев сатоьаша хилар. Из ишта даде а, Бисаевай Хасимиковаи юкъе лиштарa литаре а чемпион хилар цIи Хасимиков Салманата [illegible].

А. ВЕЙ.

Редактор Г. А. ЦЕБОЕВ

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Футболах йола дунен чемпионат. Бразиле сборни — СССР сборни.
10.20 — «Мурад Каждаев. Ритмаши шерашка». Телевизионни документальни фильм.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «ЦхьогIа йола дезал». Кинопрограмма.
15.35 — «Машта, фу хьех ПТУ».
16.05 — «Салют» пионерча».
16.50 — «Мишка, малыш, кымбараш» яхача берашта лаьрхIача телевизионни лоаца метражи художественни фильма премьера.
17.15 — «Хьоабарий адресаш».
18.15 — П. И. Чайковске цIергIа VII Дунен халкъашта юкъерча конкурсе.
19.45 — «Тахан дунен тIа».
19.03 — «Iиамаш аьхарт».
19.35 — «Халкъи мукамаш».
19.50 — «Навпавилья или молота». Художественни фильм. 2 сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Балетах лаьпа. СССР халкъа артистка Н. Тимофеева.
22.15 — «Тахан дунен тIа».
23.00 — Футболах йола дунен чемпионат. Шотланде сборни — Нови Зеланде сборни.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — «Фрута». Телевизионни художественни фильм.
10.00 — Дунен eзa cтихаш.
10.30 — Футболах йола дунен чемпионат. Итале сборни — Польша сборни.
11.20 — Французий мотт.
11.50 — Фильм — берашта. «Барабанщица хьеда». Телевизионни художественни фильма. 2 сери.
12.35 — Людвиг ван Бетховен. 2-гIа передача.
13.85 — Документальни фильм.
14.20 — А. Н. Островский. «Бертийн жаш».
15.20 — «Кердадараш».
17.00 — «Сийдолча доттагIлен юкъиг».
17.20 — «Дунен халкъашта юкъера хьал» (ноччий меттала).
17.35 — Киножурнал.
17.45 — Шоана, новаторашI «ГIо ду авточатнка».
18.00 — Фильм — реклама.
18.05 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла».
18.25 — «Трест» яха операни». Телевизионни художественни фильма 3 сери.
19.50 — «Чижика-пыжик». Фильм.
20.00 — «Бийса даьхьал хийла шун, бераш!».
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дон Кихот». Художественни фильм.

18 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Футболах йола дунен чемпионат. Шотланде сборни — Новы Зеланде сборни.
10.20 — «Хьайбай дунен тIа».
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — хIаране гIулакх». Документальни фильмай программа.
15.15 — «Н. Римский - Корсакова цIергIа». Фильм-концерта премьера.
15.55 — «Мичад шо, зурманчаш!».
16.40 — Фильм — берашта. «Каштанка».
17.45 — «Шахматни школа».
18.15 — «Цхьана — барт бола дезал».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Хоржамашта наьха доахаш».
19.45 — Футболах йола дунен чемпионат. Англе сборни — Франце сборни.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбольни обозрени.
22.05 — «Тахан дунен тIа».
22.20 — Футболах йола дунен чемпионат. ФРГ сборни — Алжира сборни.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.20 — «Дон Кихот». Художественни фильм.
9.50 — «Мишта, фу хьех ПТУ».
10.20 — Мультфильмай программа.
10.45 — Немций мотт.
11.15 — СССР халкъий музыкальни фольклор.
12.00 — «Барабанщика хьеда». Телевизионни художественни фильма. 3 сери.
13.05 — «Шоана, лай - ноаной!»
13.55 — Документальни фильмай программа.
14.15 — Армянски ССР телевидени радион симфоническьи оркестра концерт.
15.20 — «Кердадараш».
15.35 — Мехка а республика а юбилейна кийчаденаш. «Вемарий литература дезале» (ноччий меттала).
16.50 — «Старт».
17.30 — «Мича гIорена деша?».
18.00 — Киножурнал.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.30 — НIйналгIий баккъ — Надтеречни района кхаьчаламаш.
19.00 — Кхачан программа — хьалхь лаьрра гIулакх. («Юртара хаьаш»).
20.00 — «Бийса даьхьал хийла шун, бераш!».
20.15 — «Россе нанна Валзи кхьна бахашна» яхача Ерриросийски цхьоалагIча фестивале концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Майор хьоба юш цIергIа» яхача телевизионни художественни фильма. 1 сери.

РАДИО

18 ИЮНЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (ерсий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.35 — «Сердало» газета обзор.
7.40 — Передачай программа (ерсий, гIалгIай меттала).
8.05 — Нохч - ГIалгIайчен автономе [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] «ТIехьа [illegible]» [illegible]. Н. Ф. [illegible] (гIалгIай меттала).
8.45 — «Хьацlатаншара [illegible]» (гIалгIай меттала).
11.10 — «Кхачан [illegible]» [illegible] (гIалгIай меттала).
11.30 — [illegible] (гIалгIай меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаттамах йола хоам (ерсий меттала).
16.05 — «Яьхо вола хетамо». Корреспонденци (ноччий меттала).
16.15 — «Юрта Оаламе [illegible] дахараштаIа». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (ерсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (ноччий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — 4 Классаа «Ирахе гIа вай санлена [illegible]». Радиоспектакль.
18.35 — «Санкъераме [illegible]» нов передача.
18.50 — «Моттигера [illegible] раш [illegible] [illegible] [illegible]». Музыкальни передача.
19.30 — [illegible] [illegible] [illegible] Рамзана.

19 ИЮНЬ

6.40 — «Юрта ЦIа найбах IIа [illegible]» [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ерсий меттала).
8.10 — Передачай программа (ерсий, ноччий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.35 — «Ленинан некъа» газета обзор.
8.50 — [illegible] [illegible] [illegible] (ноччий меттала).
11.10 — «Дунен халкъашта юкъера хьал» (гIалгIай меттала).
11.30 — «[illegible] йолча хала» (ерсий меттала).
11.50 — Музыка (ноччий меттала).
12.00 — Москва.
12.15 — Художественни самодеятельносте [illegible] концерт (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаттамах йола хоам (ерсий меттала).
16.05 — «[illegible]» Музыкальни передача (ерсий меттала).

16.35 — «[illegible]» [illegible].
16.45 — [illegible] (ерсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (ерсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (ноччий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Музыкан [illegible]». Музыкальни - литературни композици.
18.37 — «[illegible]» [illegible] [illegible].
18.55 — [illegible].
19.37 — «Нохч-ГIалгIай [illegible]» [illegible].
20.00 — [illegible].

Хаоттам

Тахан республикие гIалаш Грозни [illegible] [illegible] а [illegible], [illegible] а [illegible] [illegible] [illegible] 0 — 5 метр [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 10 — 15 [illegible], Грозне 11 — 13 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Малиновски ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-46-57; редактора заместителя — 2-05-07; бахьтохама секретара — 9-21-00, отделаш: партийни вахара — 9-21-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бахама — 9-21-06; культура — 9-21-05; письмаш — 9-24-07; корректорски — 2-09-05.

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Малиновского, 92. Телефоны: редактора — 2-46-57; заместителя редактора — 2-05-07; ответственного секретаря — 9-21-00, отделов: партийной жизни — 9-21-04; промышленности и транспорта — 9-21-01; сельского хозяйства — 9-21-06, культуры 9-21-05, писем — 9-24-07, корректорской — 2-09-05.

Газет арадуъа шинарей, ерш, шоаттен денойка

Е-02254. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Малиновски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малиновского, 92. Заказ № 2477.